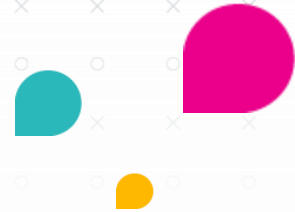

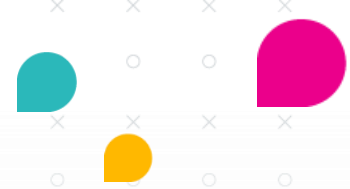

maakt ruimte voor onderwijs

MODULEHANDLEIDING LEZEN 1F

Inleiding	2
Doelgroep	2
Rubriekenoverzicht	3
De rubrieken toegelicht	4
Rubriek A: Onderdelen van teksten	4
Rubriek B: Teksten verkennen	4
Rubriek C: Omgaan met moeilijke woorden	5
Rubriek D: Tekstsoort en schrijversbedoeling	5
Rubriek E: Feit, mening, reden, argument	5
Rubriek F: Signaalwoorden	5
Rubriek G: Onderwerp	6
Rubriek H: Informatie uit teksten halen	6
Achtergrondinformatie	7

Inleiding

Numo is een online leermiddel waarmee leerlingen de basisvaardigheden van Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels en Duits adaptief kunnen oefenen tot ze het beoogde niveau hebben bereikt.

Adaptief betekent dat het programma zich automatisch aanpast aan het oefenedrag van leerlingen. Is een leerling goed in een vaardigheid, dan gaat hij er met sprongen doorheen. Bij onderdelen waarmee hij moeite heeft, staat het programma langer stil. De leerling krijgt dan extra oefeningen en meer feedback.

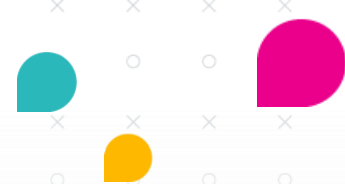
Numo kan teruggrijpen op oefenstof van groep 6 van de basisschool. Een leerling die uitblinkt in een vaardigheid, kan doorgaan met oefenen tot 3F- of zelfs 4F-niveau. Dat is de grote kracht van adaptieve software!

Doordat leerlingen met Numo de basisvaardigheden eigen maken, heb jij als docent meer tijd voor andere dingen, zoals individuele begeleiding, thema-opdrachten, interactieve werkvormen in de klas, oefenen met schrijfvaardigheid, projecten, debatteren en literatuuronderwijs.

Doelgroep

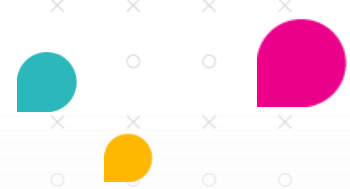
Lezen 1F is vooral bedoeld voor leerlingen vanaf groep 6 van de basisschool, in de brugklas en in mbo 1. In hogere leerjaren van vo en mbo kan het programma ook remediërend gebruikt worden. Lezen 1F is door de diagnostische aanpak en de individuele feedback bijzonder geschikt voor groepen waarin niveaueverschillen bestaan op het gebied van begrijpend lezen. Het programma kan gebruikt worden door zowel allochtone als niet-allochtone leerlingen. Voorwaarde voor het gebruik is wel dat voor technisch lezen ongeveer AVI-M6 (het vroegere AVI-9) is gehaald. Een uitzondering kan worden gemaakt voor leerlingen die zwakker zijn in technisch lezen, bijvoorbeeld doordat ze dyslectische zijn, maar wel een goed begripsniveau hebben.

Het programma is ook te gebruiken voor leerlingen die problemen hebben met technisch lezen. Alle uitlegschermen en teksten die bij het programma horen, zijn ingesproken. Op het moment dat er een geluidsknop verschijnt, kun je hierop klikken om een tekst of uitlegscherm (opnieuw) te laten voorlezen. Daarnaast kun je het tekstvak vergroten om meer ruimte te geven aan de tekst (CTRL+ maakt de letters groter en CTRL- of CTRL0 maakt ze weer klein).

Rubriekenoverzicht

Rubriek	Oefening	Omschrijving van de activiteit
Sprongtoetsen	1 Rubriek A t/m D 2 Rubriek E t/m H 3 Rubriek A t/m H	
A onderdelen van teksten	1 Het gezicht van een tekst 2 Nog meer over opmaak 3 Opmaakwoorden	Typ het juiste voegwoord in elke zin. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord.
B teksten verkennen	1 Hoe lees je een tekst? 2 Zoekend, alledaags, intensief 3 Belangrijkste woord aanwijzen 4 Titel en onderwerp 5 Verder verkennen 6 Onduidelijke en foute titels 7 Verkennen en bedenken wat je weet	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Wijs het belangrijkste woord in de titel aan. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
C omgaan met moeilijke woorden	1 Betekenis afleiden 2 Wat herken je 3 Als je ziek wordt 4 Woorden invullen 5 Woorddelen herkennen 6 Het digitale woordenboek 7 Zoeken in het woordenboek 8 Moeilijke woorden in teksten	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord. Wis de streepjes en typ de ontbrekende woorddelen. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
D tekstsoort en schrijversbedoeling	1 Tekstsoorten – 1 2 Tekstsoorten – 2 3 Wat wil de schrijver? 4 Vuurwerk 5 Moeder staakt 6 Tekstsoort en schrijversbedoeling	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
E feit, mening, reden, argument	1 Met of zonder mening 2 Tien positieve woorden 3 Tien negatieve uitdrukkingen 4 Mening in teksten 5 Redenen aanwijzen 6 Standpunten 7 Jongeren en alcohol 8 Malala – sterke vrouw	Kies de rij waar de zin bij hoort. Kies tien positieve woorden. Kies tien negatieve uitdrukkingen. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Wijs de reden of het argument aan in de zin. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
F Signaalwoorden	1 Signaalwoorden 2 Signaalwoorden plaatsen 3 Wat voor seintje is dat? 4 Signaalwoorden in teksten 5 Signaalwoorden in een lange tekst	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Kies voor elke open plaats een passend signaalwoord. Koppel de signaalwoorden aan de juiste soort. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
G onderwerp	1 Onderwerp en kernzin 2 Belangrijke alinea's 3 Kippenvel	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
H informatie uit teksten	1 Twee instructies 2 Reclames en advertenties 3 Tabellen lezen 4 Twee recepten 5 Informatie uit teksten halen	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.

De rubrieken toegelicht

In het overzicht hierboven zie je dat Lezen 1F drie sprongtoetsen heeft. De eerste twee bestrijken ieder de helft van de stof, de derde is een totaaltoets. Het programma bestaat uit 53 – vaak variabele - oefeningen over de acht hierboven genoemde onderwerpen (rubrieken) met 12 verschillende oefenvormen en meer dan 200 teksten, ingesproken met een natuurlijke stem. Er wordt in het programma geput uit ruim 1000 opgaven.

Lezen 1F heeft 53 verschillende uitlegschermen. Bij elke oefening horen een of meer van deze schermen, waarin met behulp van omschrijvingen en voorbeelden de stof kort wordt uitgelegd. Soms hoort daar ook een animatie bij. De uitleg komt altijd het begin van de oefening tevoorschijn, maar kan ook tijdens het oefenen op elk gewenst moment opnieuw geraadpleegd worden. De uitleg is - net als de leesteksten - ingesproken door een natuurlijke stem. Zwakke lezers kunnen de inhoud dus ook beluisteren en zich daardoor beter op de inhoud concentreren.

Lezen 1F wordt de kennis aangeleerd en de vaardigheden getraind die vereist zijn voor het behalen van het Meijerinkniveau 1F. Daarbij wordt gebruikgemaakt van teksten die Meijerink c.s. en SLO geschikt achten voor de leerlingen die toewerken naar dit niveau. De 8 inhoudelijke rubrieken zijn:

- Onderdelen van teksten (rubriek A)
- Teksten verkennen (rubriek B)
- Omgaan met moeilijke woorden (rubriek C)
- Tekstsoort en schrijversbedoeling (rubriek D)
- Feit, mening, reden, argument (rubriek E)
- Signaalwoorden (rubriek F)
- Onderwerp (rubriek G)
- Informatie uit teksten halen (rubriek H)

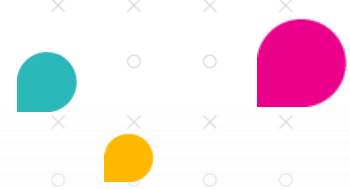
Hieronder wordt elk van deze rubrieken iets verder uitgewerkt.

Rubriek A: Onderdelen van teksten

Deze eerste oefeningen van het programma gaan over de opmaak of lay-out van de tekst. Er worden begrippen aangeleerd die voor het werken met het programma en voor begrijpend lezen in andere situaties van belang kunnen zijn: *illustratie, titel, ondertitel, kop, tussenkop, schuin en vet gedrukt, alinea, witregel, inspringen, paragraaf, kader en kolom*.

Rubriek B: Teksten verkennen

In de eerste oefeningen onderscheiden we hier allereerst drie verschillende manieren van lezen: *alledaags, zoekend en intensief*. Vervolgens leert de leerling om zich te oriënteren op een tekst door te kijken naar de titel. Wat is daarin het belangrijkste woord, het kernwoord? Soms geeft dit woord duidelijk aan wat het onderwerp van de tekst is; in andere gevallen moet de lezer dat zelf afleiden. De oefeningen daarna leert de leerling zich stap voor stap verder te oriënteren op de hele tekst door te letten op titel en illustratie, en op opvallende stukjes, zoals de inleiding, tussenkopjes en soms het slot. Een oefening gaat specifiek over onduidelijke en vage titels die schrijvers soms gebruiken om de lezer nieuwsgierig te maken. Men moet dan eerst verder lezen om te weten waar de tekst over gaat. De rubriek wordt afgesloten met een laatste aspect van het oriënteren, namelijk het proberen te voorspellen waar de tekst over gaat en te bedenken wat je al over het onderwerp weet. In de laatste oefening wordt alle stof bevraagd die in de rubriek behandeld is.

Rubriek C: Omgaan met moeilijke woorden

Deze rubriek gaat over wat je kunt doen als je bij het lezen een moeilijk woord tegenkomt. De eerste manier is gewoon doorlezen, omdat je voor het begrijpen van de grote lijn van een tekst niet alle woorden hoeft te begrijpen. Als een woord wel belangrijk is voor het begrijpen van de tekst, kan een lezer drie dingen doen: (1) de context van het woord goed lezen, d.s.z. de hele zin en de zinnen ervoor en erna, (2) goed kijken of je delen van het woord misschien herkent of woorden die erop lijken en (3) als dat allemaal niet lukt: het woord opzoeken, of de betekenis aan anderen vragen.

In de eerste oefening moet de betekenis van alle gevraagde woorden worden afgeleid uit de context, in de volgende oefening door goed te kijken naar het woord zelf. Dan volgen enkele oefeningen waarin aandacht wordt besteed aan Griekse en Latijnse woorddelen, aan de hand waarvan betekenissen afgeleid kunnen worden. Hierna volgen oefeningen die bedoeld zijn om de mogelijkheden van het digitale woordenboek te leren kennen en er woorden uit teksten in op te zoeken. In de laatste oefening komt alle stof die in de rubriek behandeld is aan bod. Deze oefening lijkt op de manier waarop moeilijke woorden in de toetsen worden bevraagd.

Rubriek D: Tekstsoort en schrijversbedoeling

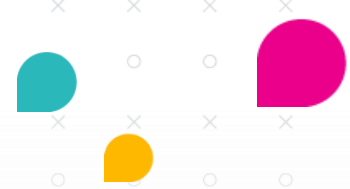
Elke schrijver heeft een doel, wil iets bereiken met zijn tekst. Schrijversbedoelingen zijn meestal gericht op de lezer. De schrijver wil de lezer bijvoorbeeld een nieuwtje vertellen, waarschuwen, reclame maken, advies geven, etc. Vrijwel elke examentekst bevat een vraag over de schrijversbedoeling. De tekstsoorten die daarbij langskomen zijn onder andere nieuwsberichten, verhalen, opstellen en reclames. Stof uit voorgaande rubrieken wordt bekend verondersteld en opnieuw bevraagd. Uiteindelijk wordt de bedoeling van de schrijver toegespitst op de vier belangrijkste schrijversdoelen: informatie geven (zorgen dat de lezer iets te weten komt), overtuigen (zorgen dat de lezer iets gaat geloven), activeren (zorgen dat de lezers iets gaat doen) en amuseren (de lezer ergens mee vermaken). Activeren kun je zien als een bijzondere vorm van overtuigen.

Rubriek E: Feit, mening, reden, argument

Feitelijke informatie is in principe te controleren, al is het wel eens lastig om het bewijs echt te leveren. Een feitenuitspraak is waar of niet waar. Een mening is wat iemand *vindt*, iets waar je verschillend over kunt denken. Je kunt hem zo goed mogelijk onderbouwen, maar er valt niets te *bewijzen*. Woorden hebben altijd een betekenis, maar soms zit er ook een *gevoel*, een *bijbetekenis* aan vast. Dat kan een positief, negatief of neutraal zijn. Een schrijver zegt het niet expliciet, maar laat door zijn woordkeus wel merken hoe hij er tegenover staat. Een schrijver kan objectief zijn: hij houdt zich dan aan de feiten en blijft zelf op afstand. Een schrijver kan ook subjectief zijn: hij geeft dan zijn eigen mening en verdedigt die. Alleen als de schrijver zijn eigen mening geeft, kun je van een subjectieve tekst spreken. De rubriek begint met oefeningen over de gevoelslading van woorden en uitdrukkingen. Uitdrukkingen kunnen worden opgezocht in het digitale woordenboek. Dan volgen oefeningen over teksten met meningen, waarbij het ook gaat om degene van wie die mening is: van de schrijver, of die van iemand anders? Een belangrijk aspect van meningen in teksten is ook het onderscheid kunnen maken tussen meningen en argumenten. Dit is voor het analyseren van een betoog (vanaf 2F) een belangrijke vaardigheid.

Rubriek F: Signaalwoorden

Signaalwoorden geven het verband aan tussen (delen van) zinnen en tussen alinea's. Ze geven belangrijke informatie over de opbouw van een tekst of tekstgedeelte. Zo kunnen ze een opsomming aankondigen of duidelijk maken dat er sprake is van een voorbeeld. Deze rubriek behandelt de signaalwoorden die er zijn en de functie die zij hebben. Aan bod komen onder andere de signaalwoorden voor: *conclusie*, *doel*, *oorzaak/gevolg*, *opsomming*, *reden*, *tegenstelling*, *tijd*, *uitleg*, *verklaring*, *volgorde*, *voorbeeld*, *voorwaarde*. In de eerste oefening moeten leerlingen van een onderstreept signaalwoord in een zin aangeven welk 'seintje' dat woord of die woorden geven. Verderop komen signaalwoorden in teksten aan de orde en daarin wordt opnieuw een deel van de voorgaande stof bevraagd.

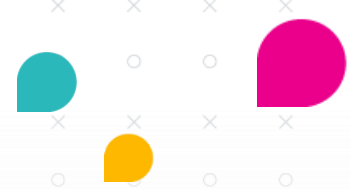

Rubriek G: Onderwerp

Een tekst gaat altijd ergens over. Dat noemen we het onderwerp. Je drukt het onderwerp uit in één of enkele woorden, niet in een hele zin. De alinea's bespreken vaak verschillende kanten van het onderwerp. Die verschillende kanten noemen we deelonderwerpen. Het onderwerp is bij het verkennen van de tekst in rubriek B al summier aan de orde geweest. In deze rubriek wordt verder geoefend met het herkennen van het onderwerp, niet alleen van de hele tekst, maar ook per alinea. In een van de oefeningen wordt het verschijnsel 'kernzin' behandeld, de belangrijke zin die soms in een alinea aanwezig is, waarin het onderwerp genoemd wordt, of waaruit het afgeleid kan worden. Ook wordt geleerd dat voorbeelden weliswaar prettig en nuttig zijn, maar juist bijna nooit de belangrijkste informatie bevatten. En verder dat de belangrijke alinea's vaak aan het begint van de tekst staan of juist aan het eind.

Rubriek H: Informatie uit teksten halen

Een lezer met een behoorlijke woordenschat, die actief en met aandacht leest, is in staat om informatie uit teksten te halen of af te leiden en deze te combineren met andere informatie, bijvoorbeeld op basis van zijn kennis van de wereld. Dat kun je oefenen. Rubriek H gaat over deze vaardigheid. Aan de orde komen vier soorten teksten: instructies, reclames en advertenties, tabellen en recepten. Bij de oefeningen over tabellen gaat het ook over hoe die in elkaar zitten en hoe je ze moet lezen. Daarbij mag soms de rekenmachine worden gebruikt, die vanzelf tevoorschijn komt. De laatste oefening is weer een overkoepelende oefening waarin ook eerder behandelde stof bevraagd wordt.

Achtergrondinformatie

Achtergronden van Lezen 1F

Vanwege de zorg over het kennisniveau van taal en rekenen formeerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. Deze expertgroep (commissie Meijerink) kreeg als opdracht om te adviseren wat leerlingen op het gebied taal en rekenen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun onderwijs carrière. Het resultaat is beschreven in het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (2008). In dit advies formuleert de Expertgroep:

- 'doorlopende leerlijnen' die ervoor zorgen dat het onderwijsresultaat van de ene sector naadloos aansluit op dat van de andere;
- 'referentieniveaus' met beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.

Het advies bestaat uit een hoofdrapport en voor zowel taal als rekenen een deelrapport. De rapporten zijn te downloaden vanaf de site van de Stichting Leerplanontwikkeling (www.slo.nl).

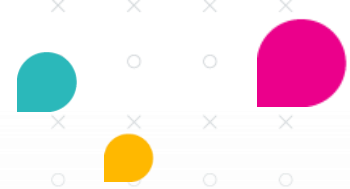
Drempels

Het rapport van de Expertgroep Meijerink geeft aan wat leerlingen op belangrijke momenten in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen. Deze belangrijke momenten worden ook wel 'drempels' genoemd en behelzen de overgangen tussen basisonderwijs, vmbo, havo, mbo, vwo, hbo en universiteit. Als leerlingen deze drempels makkelijker kunnen nemen, hebben ze meer kans op een optimale schoolloopbaan. Om ze hierbij te helpen, heeft de Expertgroep beschrijvingen van vier niveaus geformuleerd: 1F, 2F, 3F en 4F. Deze niveaus beschrijven de kennis en vaardigheden die de leerlingen op de drempelmomenten moeten beheersen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	Van vo fase 1 naar vo fase 2 / van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	van vo en mbo naar hbo
4F	Eind vwo	van vo naar wo

Domeinen

In het rapport 'Over de drempels met taal' onderscheidt de Expertgroep vier domeinen: (1) mondelinge taalvaardigheid, (2) lezen, (3) schrijven en (4) taalbeschouwing (grammatica) en taalverzorging. Het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool is door de SLO uitgewerkt in een rapport Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging. Eveneens te downloaden vanaf de site van de SLO. De stof van Lezen 1F valt onder domein 2.

Begrijpend lezen volgens de commissie Meijerink

De Werkgroep Taal van de commissie Meijerink heeft een poging gedaan om de kennis en vaardigheden te omschrijven die nodig zijn voor begrijpend lezen op basis van de gebrekkige beschrijvingen in kerndoelen en eindtermen. Voor niveau 1F geldt het volgende:

Algemene omschrijving: Kan eenvoudige teksten lezen over alledaagse onderwerpen en over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld.

Tekstkenmerken: De teksten zijn eenvoudig van structuur: de informatie is herkenbaar geordend. De teksten hebben een lage informatiedichtheid; de belangrijkste informatie is gemarkeerd of wordt herhaald. Er wordt niet te veel (nieuwe) informatie gelijktijdig geïntroduceerd. De teksten bestaan voornamelijk uit frequent gebruikte (of voor leerlingen alledaagse) woorden.

Tekstsoorten: Eenvoudige informatieve teksten (waaronder zaakvakteksten, naslagwerken, internetteksten en schematische overzichten); eenvoudige instructieve en betogende teksten uit boeken (waaronder de taal- en zaakvakmethodes), maar ook advertenties, reclames, huis-aan-huisbladen, of het algemene nieuws in de krant; verhalende teksten.

Op alle niveaus moeten leerlingen aspecten van begrijpend lezen in enige mate beheersen. Naarmate de opleiding vordert dient sprake te zijn van een graduele toename in beheersing, een cumulatieve opbouw van de lesstof, en niet zozeer van het leren beheersen van steeds andere onderdelen. Taalverwerving en taalonderwijs verlopen als het ware in cirkels: het gaat vaak om dezelfde inhouden, maar met grotere complexiteit en er wordt een grotere mate van beheersing die vereist. Daarnaast moeten leerlingen in het kader van het taalonderwijs en het onderwijs in Nederlands de beschikking krijgen over begrippen die het mogelijk maken om over taal te denken en te spreken.

De computer in het leerproces

Volgens onderzoek wordt nog niet 1% van de tijd in de klas besteed aan instructie voor begrijpend lezen. De meeste tijd zijn docenten bezig met beoordelen van de antwoorden van leerlingen. In methodes staat meestal weinig instructie. Docenten en methodeschrijvers gaan er kennelijk van uit dat leerling vaardigheden leren door veel teksten te lezen en veel vragen te beantwoorden.

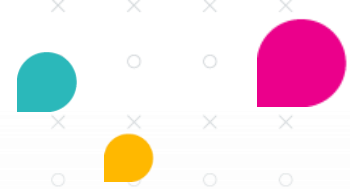
Het vaste patroon is vaak:

- hardop of stil de tekst lezen;
- klassikaal beantwoorden van een aantal vragen;
- schriftelijk beantwoorden van de rest van de vragen;
- antwoorden controleren;
- klassikaal bespreken van de antwoorden.

Bij het leren door middel van de computer neemt een computer de taak van de docent (gedeeltelijk) over.

Argumenten voor automatisering van het leesproces zijn:

- De mogelijkheid van precieze temporele controle, d.w.z.:
 - exacte timing van terugkoppeling;
 - terugkoppeling aangepast aan leerling;
 - aanpassing van het tempo van aanbieding.
- De registratie en interpretatie van de vorderingen: programma's moeten door de docent 'toegediend' worden en deze zal het effect ervan moeten evalueren.

Onderwijskundige mogelijkheden van de computer zijn:

- *Adaptiviteit*. De computer kan aard en het tempo van het lesmateriaal automatisch aanpassen aan het ontwikkelingsniveau van de leerling. Dat is een vorm van individualisering, los van de aandacht van de leraar.
- *Responsiviteit*. De computer kan veelvuldig bekrachtigend of correctief reageren op gegeven antwoorden.
- *Diagnostische waarde*. Antwoorden kunnen geregistreerd worden voor latere inspectie (wat in de praktijk helaas zelden gebeurt).
- *Motivationale waarde*. Werken met de computer is voor veel leerlingen/cursisten motiverend. Leerlingen ervaren het ook meestal als minder demotiverend om door de computer gecorrigeerd te worden dan door een docent.
- *Innovatieve waarde*. De computer kan dingen aanbieden die via andere leermiddelen niet mogelijk zijn, dat geldt bijvoorbeeld voor de reacties die gegeven kunnen worden op de acties van elke afzonderlijke leerling in de vorm van hints, aanmoedigingen en feedback bij fouten.

Literatuur

- Beek, van der A., Paus H. (2011). Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging beschreven: uitwerking van het Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool. Enschede: SLO.
- Expertgroep doorlopende leerlijnen taal en rekenen. (2008). Over de drempels met taal en rekenen : hoofdrapport van de Expertgroep doorlopende leerlijnen taal en rekenen. Enschede: SLO.
- Perfetti, C. A. Landi, N., & Oakhill, J. (2005). The acquisition of reading comprehension skill. In: M. J. Snowling & C. Hulme (Eds.), *The science of reading: A handbook* (p. 227-247), Oxford, UK: Blackwell.
- Robben, T. (2008). Over de drempels met taal en rekenen. *Levende Talen Magazine*, 95(5), 5–8.
- Schijf, G. M. (2009). Lees- en spellingvaardigheden van brugklassers. Proefschrift. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.